

1. Lausuntopyyntö

Lakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa HE 188/2025 vp johdosta. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia ja oikeudenkäymiskaarta.

Tässä lienee syytä mainita sellainen taustatieto, että olen oikeusministeriön asettamana selvitysmiehenä laatinut selvityksen poissaolokäsittelyjen sekä kirjallisen menettelyn laajentamismahdollisuuksista (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:15). Sanottu selvitys on ollut taustamateriaalina nyt arvioitavalle hallituksen esitykselle.

Ehdotus ei anna aihetta kuin yhteen huomioon, joka koskee ehdotettua esitutkintalain (ETL) 3:9:n muutosta.

2. Esitutkintalaki 3:9

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että nyt voimassa olevasta esitutkinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta säätelevästä ETL 3:9:sta otetaan pois lause ”jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia” ja se korvattaisiin muotoilulla ”jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi”. Muutosta perustellaan esityksen sivuilla 68-69 sillä, ettei ole viranomaisten resurssien tehokkaan käytön kannalta järkevää, jos asianomistajalla on ehdoton oikeus estää esitutkinnan toimittaminen vähäisissä rikoksissa.

Tämä tavoite on sinällään perusteltu. Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että nyt ehdotettu muotoilu voi osoittautua resurssien säästämistä ajatellen vielä ongelmallisemmaksi kuin nyt voimassa oleva muotoilu. Tähän on kaksi syytä:

- 1) Ehdotettua erittäin tärkeää yksityistä etua arvioidaan lähtökohtaisesti juuri asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten kautta, mikä ilmenee myös esityksen sivulta 69.
- 2) Ehdotuksessa lisätään nykysääntelyyn verrattuna uusi kriteeri (erittäin tärkeä yleinen etu), joka saattaa estää tekemästä esitutkinnan lopettamispäätöksen.

Yllä sanottu tarkoittaa siis sitä, että ehdotuksen toteutuessa asianomistajan vahingonkorvausvaatimukset saattavat edelleen estää esitutkinnan lopettamisen vähäisissä rikoksissa ja lisäksi säädettäisiin vielä yksi lisäkriteeri, jonka perusteella esitutkinnan lopettaminen estyy.

Toisaalta se etu ehdotetussa muotoilussa nykytilaan verrattuna olisi, että erittäin tärkeän yksityisen edun ei katsota täyttyvän siitä syystä, että asianomistaja haluaa epäillylle rikosoikeudellista rangaistusta eli pelkästään rangaistusvaatimukseen perustuva asianomistajan haluttomuus esitutkinnan lopettamiseen ei uudistuksen jälkeen enää voisi aiheuttaa estettä esitutkinnan lopettamiseen vähäisyysperusteella.

Turussa 16.1.2026

Mikko Vuorenpää

Prosessioikeuden professori

Lapin yliopisto